

УДК 371.134.785

Макарова Е.В.,

старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу

Інституту мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

ІНТЕГРАЦІЯ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНО-ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ У СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

У статті розкриваються питання розвитку вокально-творчого потенціалу майбутнього педагога-музиканта саме на основі інтеграційних взаємодій предметів мистецького циклу. Визначено багатоглядне поняття «вокально-творчий потенціал» та виявлено ефективні педагогічні умови майбутніх фахівців до творчого розвитку.

Ключові слова: вокально-творчий потенціал, інтеграція, мистецька освіта, емоційно-образні ситуації, художньо-інтегративні технології.

Постановка проблеми. Нове тисячоліття — це епоха принципово нових знань і способів пізнання. Зростають вимоги ринку праці до якості підготовки фахівців. Спеціаліст XXI ст. — це висококваліфікована особистість, здатна до самостійності, ініціативності творчого мислення, вирішення проблем нестандартним шляхом. Актуальність порушеної у статті проблеми зумовлена саме завданнями модернізації системи сучасної мистецької освіти України, що потребує впровадження у навчальний процес ефективних форм і методів навчання студентів. У цьому контексті необхідним і доцільним є застосування інтегративних методів взаємодії предметів мистецького циклу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій з досліджуваної проблеми показав, що різні аспекти розвитку вокально-творчого потенціалу студентів вищих навчальних закладів знайшли відображення у наукових працях М. Агінян, Л. Беземчук, С. Ковальнової, І. Маркотенко, М. Микиши, О. Рудницької та інших. Проте питання організації процесу розвитку вокально-творчого потенціалу майбутнього вчителя музики на інтеграційних засадах ще не знайшло належного наукового обґрунтування, що й визначило завдання цього дослідження.

Мета і завдання статті — науково обґрунтувати особливості розвитку вокально-творчого потенціалу майбутнього музиканта-педагога на основі інтеграційних взаємодій мистецького циклу.

Виклад основного матеріалу. Творчість була предметом дослідження з давніх часів. Її визначали як діяльність щодо створення якісно нового, яке вирізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю. У педагогічному словнику творчість визначається як свідомо, активна діяльність людини, спрямована на пізнання та перетворення дійсності, створення нових, оригінальних предметів, творів, які ніколи раніше не існували, з метою вдосконалення матеріального та духовного життя суспільства [5, 311].

З огляду на ці філософські вислови вокально-творчий потенціал майбутнього музиканта-фахівця — це насамперед впевненість співака у своїх силах і можливостях, творча налаштованість його під час співу, інакше кажучи, стан творчого захоплення, творчого збудження співака, впевненого в успішному виконанні будь-якого технічного і творчого завдання, відсутність будь-якої напруженості, скутості, нервозності. «Вокально-творчий потенціал характеризується максимальним проявом усіх творчих сил і можливостей, проявом справді художніх емоцій виконавця» [4, 68].

Тенденції історичного розвитку досліджень творчості розкриває у своїх роботах Я. Пономарьов [6]. Аналізуючи визначення творчості (Л. Батюшков, М. Бехтерев, А. Матейко, Н. Савич та ін.), він робить висновок про те, що, незважаючи на різноманітність уявлень про творчість, всі дослідники вважають цю проблему комплексною.

Аналізуючи літературні джерела, в яких розглядаються питання розвитку вокально-творчого потенціалу учнів, можна зробити висновок про те, що поняття «вокально-творчий розвиток» є досить багатоаспектним, оскільки творчий потенціал учня є категорією кількох теорій: особистості, діяльності, творчості. Спираючись на розгляд цих теорій, можна сказати, що процес формування творчих якостей студентів буде більш ефективним саме на основі інтеграції різних видів художньої творчості у мистецькій освіті. Але жодне мистецтво не здатне цілісно і всебічно відобразити дійсність. Кожен вид мистецтва має свої можливості відображення навколишнього світу, специфічні засоби і можливості впливу на людину.

Музика, особливо вокальна, виділяється серед усіх мистецтв емоційною глибиною, її сила у динаміці, активності, процесуальній чарівності людського голосу. Ці можливості не притаманні ні живопису, ні літературі, які належать до статичного мистецтва. Утім, разом використовувані в навчальному процесі, вони чинять надзвичайно сильний вплив на формування вокально-творчого потенціалу майбутніх педагогів-музикантів. Разом вони здатні надати повну інформацію про зовнішній світ, тобто зорові, інтелектуальні, чуттєві відчуття.

Прагнучи якомога краще підготувати студентів до подальшої фахової діяльності, педагоги звертаються до інтегративних (взаємодоповнюючих) методик навчання. Будь-який метод за своєю сутністю є найважливішим засобом впливу на слухові та вокально-творчі уявлення студента, формуючи його емоційно-естетичний смак, розвиваючи його творчий потенціал.

Завдання інтегративних прийомів навчання, які використовують педагоги, полягають у включенні всіх учасників навчального процесу в єдиний процес здобуття та засвоєння знань. Художньо-інтегративні технології умовно можна поділити на три види за одним провідним інтегратором або декількома визначальними (за Л. Масол): духовно-світоглядний (або тематичний) вид інтеграції, що здійснюється на тематизмі, який є спільним для всіх видів мистецтв; естетико-мистецтвознавчий, що здійснюється на основі застосування споріднених понять і категорій для різних видів мистецтв; комплексний вид інтеграції [3, 2–5].

На відміну від традиційного викладання предмета «Постановка голосу» інтегровані заняття сприяють більшому стимулюванню розвитку вокально-творчого потенціалу майбутнього фахівця-музиканта. Формування вокально-творчого потенціалу майбутнього вчителя музики передбачає його різнобічну освіченість, наявність вокально-виконавської культури, знайомство із суміжними царинами мистецтва, професійну компетентність, багатство емоційного світу, оскільки без розвинутої здатності сприймати і співпереживати він не зможе вплинути на сферу почуттів своїх майбутніх учнів.

Сам процес підготовки педагога-музиканта в системі сучасної мистецької освіти уже за своєю суттю є процесом інтегрованим, адже майбутній фахівець повинен в повній мірі володіти глибокими знаннями з музично-теоретичних дисциплін, бути хорошим

інструменталістом, диригентом, вокалістом, а також володіти педагогічною майстерністю, бути одночасно вчителем, пропагандистом, автором, а також режисером і організатором дитячого колективу. Отже, розвиток творчого потенціалу майбутнього педагога-музиканта у сучасній мистецькій освіті має бути цілеспрямованим педагогічним процесом, у якому сукупність дидактичних умов забезпечує взаємодоповнюваність трьох структурних компонентів: практично-діяльнісного, мотиваційного, когнітивного.

Протягом кількох років проводилась експериментальна перевірка доцільності використання інтегрованих занять, яка дала можливість визначити, що ефективними педагогічними умовами підготовки майбутніх вчителів-музикантів до практичної діяльності є розробка і структурування змісту художньо-творчої діяльності на основі інтегративних підходів. Відповідно до цього було доведено, що процес формування вокально-творчого потенціалу студентів буде більш ефективним саме на основі інтеграції різних видів художньої творчості у мистецькій освіті. Тому і було розроблено і втілено експериментально в навчальний процес такі інтегровано-тематичні заходи, як: 1) «Шевченкіада в поезії, образотворчому мистецтві, музиці»; 2) «Віковічні джерела» – фортепіанна, романсова та оперна творчість М.В. Лисенка»; 3) «І. Франко в поезії, музиці, театрі і кіно» та інші, в яких розвитку творчого потенціалу студентів сприяли глибоке проникнення в творчість митців, вміння одночасно виступати в ролі лектора, виконавця (інструментальне, вокальне виконання творів), сценариста та організатора заходу. Така мистецька компетентність майбутнього вчителя музики передбачає синтез знань з історії, теорії, художньо-творчих умінь в галузі виконавства та досвіду практичної художньо-освітньої діяльності, що дає змогу майбутньому фахівцеві успішно здійснювати професійні функції.

Суть експерименту полягала у використанні активних інтегративних методів ознайомлення студентів із навчальною художньою інформацією. Творчість композиторів, художників, поетів вивчалась глибоко, всебічно і, що важливо, з адаптацією до шкільних умов, адже озброєний таким методичним матеріалом майбутній фахівець буде відчувати себе на робочому місці справжнім митцем. Практичні результати дослідження можна сформулювати як створення умов для розвитку вокально-творчого потенціалу майбутніх

педагогів-музикантів на основі інтеграції предметів музичного циклу. Інтеграція як процес створення цілісної і багатовимірної картини світу сьогодні набуває статусу одного з провідних методологічних принципів освіти [3, 7]. Процес інтегрування передбачає відображення природних, об'єктивно існуючих зв'язків та їх перехід у нову якість.

Висновки. Отже, формування вокально-творчого потенціалу майбутнього вчителя музики на умовах інтеграційних процесів набуває особливого значення у системі вокально-професійної підготовки. Сучасний етап переходу до інноваційної вищої освіти передбачає більш активну інтеграцію навчального процесу і наукового пошуку. Обов'язковим стає не тільки використання у навчальному процесі нових наукових знань, але й залучення студентів до творчого пошуку в освітній діяльності.

Джерела

1. Агинян М.О. О подготовке студента к педагогической деятельности. — М. : Музыка, 1984.
2. Ковальова С.В. Розвиток творчої активності вчителів музики в сучасних умовах: теорія й практика : наук.-метод. посіб. / С.В. Ковальова. — Біла Церква : КОІПОПК, 2004. — 228 с.
3. Масол Л.М. Виховний потенціал мистецтва — джерело освітніх інновацій / Л.М. Масол // Мистецтво та освіта. — 2004. — № 1. — С. 2–5.
4. Микиша М.В. Практичні основи вокального мистецтва / М.В. Микиша. — К. : Музична Україна, 1971. — С. 68–70.
5. Педагогічний словник / за ред. дійсного члена АПН України М.Д. Ярмаченка. — К. : Педагогічна думка, 2001. — 514 с.
6. Пономарев Я.А. Психологія творчества / Я.А. Пономарев. — М. : Наука, 1980. — 303 с.

В статье раскрываются вопросы развития вокально-творческого потенциала будущего педагога-музыканта именно на основе интеграционных взаимодействий предметов художественного цикла. Определено многоаспектное понятие «вокально-творческий потенциал» и выявлены эффективные педагогические условия будущих специалистов к творческому развитию.

Ключевые слова: вокально-творческий потенциал, интеграция, творческое образование, эмоционально-образные ситуации, художественно-интегративные технологии.

The article deals with the problem of inclusive education and it is connected with the mental or spiritually-emotional development of children. It examines teachers, psychologists, psychiatrists' works in which the aim of the research is children with their special educational needs. It outlines the prospects of such children's development.

Key words: inclusive education, children with the time-lagged psychological development, creative development, mental and spiritually-emotional activity.

УДК 371.134+7.017.4+74(07)

Музика О.Я.,

*завідувач кафедри образотворчого мистецтва
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
кандидат педагогічних наук, доцент*

РОЗВИТОК ЦІЛІСНОГО СПРИЙНЯТТЯ КОЛЬОРУ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Стаття присвячена важливій проблемі художньо-педагогічної освіти — розвитку цілісного сприйняття кольору в процесі фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Розкриваються складові структури цілісного сприйняття, його роль у створенні грамотного живописного зображення та у становленні творчого художника-педагога.

Ключові слова: цілісне сприйняття кольору, аконстантне бачення, колористична єдність, фахова підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми.

Сучасна система художньо-педагогічної освіти як ніколи потребує кардинально нових підходів до проблеми підготовки фахівців у галузі образотворчого мистецтва. Адже школа чекає на висококваліфікованого, цілеспрямованого вчителя, здатного креативно мислити, розв'язувати нові творчі проблеми, реалізувати себе як у педагогічній, так і в художній діяльності.

Живопис як навчальна дисципліна у системі художньо-педагогічної освіти — один із базових елементів підготовки студентів,